

Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского
Серия "Филология. Социальные коммуникации". Том 24 (63). 2011 г. №4. Часть 1. С.383-388.

РОЗДІЛ 7. СУЧАСНА МЕДІАОСВІТА І СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 070:378

ТВОРЧИЙ КОНКУРС ІЗ ЖУРНАЛІСТИКИ ЯК ФАХОВЕ ВИПРОБУВАННЯ ДЛЯ АБІТУРІЄНТІВ

Бондаренко Т.Г.

Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна

У статті порушено проблему організації й проведення творчого конкурсу з журналістики як фахового випробування для абітурієнтів, проаналізовано програми творчого конкурсу, наголошено на потребі уніфікації моделі визначення професійної придатності майбутнього медійника, запропоновано альтернативний варіант програми.

Ключові слова: професійна придатність, творчий конкурс, фахове випробування, програма творчого конкурсу.

Сучасна динаміка глобалізаційно-інтеграційних процесів посилює вимоги до трудового потенціалу суспільства, умотивовує потребу у формуванні якісного людського капіталу. Згідно з еволюційними реаліями, фахівець ХХІ століття повинен успішно реалізовувати свої інтелектуальні та духовні можливості, засвідчувати вміння оперувати новітніми технологіями, демонструвати результати постійного самовдосконалення.

Окреслені чинники актуалізують питання про оптимізацію системи підготовки фахівців, що постає, зокрема, перед вищою журналістською освітою. Соціальний запит на висококваліфікованих медійників надає особливої значущості передовсім проблемі професійного відбору абітурієнтів, які вступають на спеціальність «Журналістика», з'ясуванню рівня фахової готовності випускників середніх навчальних закладів опанувати обрану галузь.

Не потребує доведення той факт, що абітурієнти не завжди мають сформоване уявлення про майбутню спеціальність. Результати зовнішнього незалежного оцінювання знань і вмінь абітурієнта не дають змоги з'ясувати ставлення абітурієнта до обраного напрямку, не можуть слугувати критерієм професійної готовності, ускладнюють визначення відповідності особи вимогам трудової діяльності. Навчання може розпочинати частина молоді, професійно непридатної до своєї майбутньої діяльності, не в усіх наявна чітка мотивація до навчання. За висловом професора В. В. Різуна (див. інтерв'ю «Телекритиці» <http://www.telekritika.ua>), в абітурієнтів нерідко відсутня боротьба за конкретну спеціальність. Принагідно зазначимо, що цьогогоріч у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького з 93 осіб, які подали заяви на

спеціальність «Журналістика», на творче випробування з'явилося лише близько 50 абітурієнтів, що вочевидь свідчить про механічний вибір спеціальності окремими випускниками шкіл.

Для позначення характеристики людини з погляду її відповідності вимогам трудової діяльності вчені використовують термін «професійна придатність». Сутність цього явища потрактовано насамперед у психологічному вимірі (праці В. О. Бодрова [2], Є. О. Климова [3], М. С. Корольчука, В. М. Крайнюк [4], С. М. Кучеренка [5]), а також у педагогічній проекції (студії Г. П. Татаурової-Осики [7] та ін.). Зафіксовано й дослідження, присвячені з'ясуванню професійної придатності фахівців окремих галузей (Н. М. Стеценко [6], М. І. Хромов [8] та ін.). Попри це бракує спеціальних розвідок, зорієнтованих на дослідження адекватності способів проведення творчого конкурсу як шляху визначення профпридатності майбутніх журналістів (оглядово цю проблему порушено в статті російської дослідниці Н. М. Алпеевої [1]).

Розв'язання *актуальної* проблеми – уніфікація моделі з'ясування ступеня професійної придатності майбутнього медійника – сприятиме оптимізації професійного відбору журналістів, убезпечить від економічних, соціальних, морально-психологічних негативних наслідків неправильного вибору в системі «людина – професія».

Мета статті – з'ясувати сутність творчого випробування як способу визначення ступеня професійної придатності майбутніх журналістів, на підставі аналізу програм творчого випробування з журналістики схарактеризувати способи екзаменаційного контролю, а також запропонувати альтернативний варіант програми творчого конкурсу.

Для з'ясування теоретико-методологічних засад розвідки важливе значення мають психолого-педагогічні студії, де потлумачено сутність поняття профпридатності як складного комплексу ознак особистості. Професійна придатність відображає вибір роду діяльності (професії), що найбільш повно відповідає схильностям і здібностям конкретної людини; задоволення інтересу до вибраної професії; ступінь ефективності, надійності, безпеки виконання трудових функцій, індивідуальний рівень результативності праці; один із виявів соціального (професійного) самовизначення особистості, її самоутвердження, самореалізації, самовдосконалення в роботі; розвиток «Я-концепції», становлення образу «Я – професіонал» і прагнення суб'єкта діяльності до досягнення еталонної моделі професіонала [2, с. 5-6].

Згідно з умовами прийому до вищих навчальних закладів, що затверджені МОНМС України, і з метою перевірки та оцінювання здібностей особи до творчої діяльності, ВЗО проводять творчий конкурс для вступників за кількома напрямками (спеціальностями) галузей знань, зокрема за напрямом «журналістика та інформація» [9]. Творчий конкурс – це професійно зорієнтоване випробування абітурієнта, що має на меті перевірити рівень сформованих знань і навичок вступника, які засвідчують його готовність опанувати журналістський фах і здатність виконувати творчі завдання та виявляти креативний потенціал, а також інші важливі професійні якості абітурієнта. Попри не завжди схвальну реакцію громадських організацій (див., наприклад, результати цьогорічних спостережень за вступною компанією ГО «Опора» <http://www.opora.org.ua>), творче випробування зменшує вірогідність потрапляння в професію випадкових для спеціальності людей, захищає від протекціонізму. Відомий журналіст Андрій Куликов, відповідаючи на запитання «Телекритики», зазначив, що завдяки творчому конкурсу «можна

ТВОРЧИЙ КОНКУРС ІЗ ЖУРНАЛІСТИКИ ЯК ФАХОВЕ ВИПРОБУВАННЯ ДЛЯ АБІТУРІЄНТІВ

розрізнити здатність абітурієнтів до праці в нашій галузі – вміння збирати і швидко аналізувати факти; викладати їх так, щоби було цікаво і зрозуміло...» (<http://www.telekritika.ua>).

У ході наукового пошуку ми проаналізували програми творчих конкурсів кількох навчальних закладів України та дійшли висновку, що, попри наявність різних компонентів творчого конкурсу, орієнтиром для складання програми фахового випробування слугують нормативні документи переважно Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка (творчий конкурс традиційно складався з трьох етапів: написання журналістського твору за результатами прес-конференції, організованої для абітурієнтів; аудіювання на знання державної мови, володіння правильною вимовою та культурою мовлення; культура письма; у 2011 році абітурієнтам був запропонований лише один етап; крім того, вступники могли подавати власні одноосібні друковані або ефірні журналістські матеріали) та Львівського національного університету імені Івана Франка (подання власного творчого доробку, написання самостійної творчої праці, присвяченої одній зі сформульованих тем, які стосуються культури, суспільного життя країни, економіки, екології, політики тощо).

У Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького розроблено альтернативний варіант програми творчого конкурсу, що не претендує на вичерпність та досконалість, лише спонукає до теоретико-методичних дискусій стосовно моделі визначення професійної придатності майбутнього медійника. Творчий конкурс передбачає два етапи (заочний (подання творчого доробку) та очний – усне мовлення). За результатами двох етапів абітурієнт одержує певну кількість балів (у межах 124-200). На нашу думку, усні методи екзаменаційного контролю дають змогу виявити в абітурієнтів здатність логічно, аргументовано, грамотно мовою, чітко й емоційно висловлювати свої думки. Завдяки безпосередньому контакту з викладачем можна стежити за ходом думок студента, легко ліквідувати всі сумніви стосовно його знань, що з'явилися під час опитування.

Участь у творчому випробуванні беруть усі абітурієнти без винятку, зокрема переможці та призери олімпіад, а також ті особи, які мають пільги для вступу у вищі навчальні заклади, тощо. І етап «Заговори, щоб я тебе побачив» покликаний перевірити загальний рівень ерудиції, суспільно-політичної компетентності й поінформованості, знання державної мови, володіння культурою усного мовлення. Абітурієнтові пропонують декілька (2-3) теми для всебічного й лаконічного висвітлення, при цьому вступник має право самостійно вибрати одну із запропонованих тем та підготуватися до виступу протягом 15 хвилин. Виступ повинен тривати не менше ніж 5 і не більше ніж 10 хвилин. Презентуючи проблему, абітурієнт має апелювати до реальних конкретних фактів, статистичних даних та коментарів експертів, що засвідчить наявність сформованої світоглядної позиції, вміння добирати цікаві факти, помітити деталі й осмислено їх відтворити для аудиторії. Орієнтовна тематика топ-тем: «Україна – туристична Мекка», «Державні символи України: шлях крізь віки (від найдавніших часів до сьогодення)», «Роль і місце релігії в українській культурній традиції», «Геополітичне розташування України як чинник у системі міжнародних відносин», «Міжнародний тероризм, запобігання йому», «Влада та її види. Характеристика духовно-інформаційного виду влади», «Журналіст і VIP: хто сильніший в інформаційному праві?», «Гендерна рівність / нерівність у суспільстві», «Великі українці», «Українці за кордоном»,

«Сурогатне материнство», «Проблема насильства в ЗМІ», «Український кінематограф», «Олігархічні групи в Україні», «Молодіжна субкультура», «Політичне життя в Україні», «Болонський процес: «за» і «проти», «Роль Інтернету в житті людини: переваги та недоліки», «Українська книга та книга в Україні», «Екологія мовного простору України», «Українська музика: від класики до сучасності», «Український живопис, скульптура та архітектура», «Стан та перспективи розвитку сучасної української літератури», «Інформаційна безпека України», «Безпритульність як явище недосконалого суспільства», «Демографічна ситуація в Україні», «Українські копальні: рентабельність та безпека» (інші теми див. на сайті <http://www.cdu.edu.ua>).

Відповідаючи, вступникові слід оперувати базовими поняттями, якомога повніше характеризувати суттєві риси або особливості соціальних явищ та процесів, пояснювати, інтерпретувати, оцінювати їх, висловлювати власні судження про їхнє значення та цінність. У ході подальшої бесіди (безпосередньо після виступу) екзаменатори можуть поставити запитання абітурієнтові для виявлення рівня загального розвитку, його творчих інтересів та уявлення про роль журналістики в житті суспільства, а також сформулювати запитання уточнювально-змістового характеру. Під час розмови перевіряють уміння логічно й послідовно висловлювати свої думки, образно мислити, імпровізувати, асоціативно сприймати світ та композиційно грамотно відтворювати його. Оцінюючи виступ, суттєву увагу звертають на рівень володіння державною мовою та загальну ерудицію (критерії оцінювання див. <http://www.cdu.edu.ua>). Результати оцінювання фіксують у протоколі.

Аналіз якості змістового (фактичного й логічного) оформлення, оригінальності викладу	Аналіз мовного оформлення		
	Допущені орфоепічні помилки	Допущені лексико-стилістичні помилки	Допущені граматичні помилки

II етап «Фахове портфоліо» (подання друкованих і (або) аудіовізуальних матеріалів), що дає змогу скласти початкове уявлення про творчі здібності кожного абітурієнта. Для участі у творчому конкурсі абітурієнти можуть подавати: власні друковані журналістські матеріали, опубліковані в газетах і журналах та засвідчені головним редактором; їх подають у вигляді копій опублікованих матеріалів із супровідним листом від редакції, де зазначено прізвище абітурієнта, його творчий доробок, дату друку, назву друкованого видання; ефірні журналістські матеріали (сценарії, тексти для новинних радіо- і телепрограм), що подають на CD- або DVD-дисках із супровідним листом від редакції, де зазначено прізвище абітурієнта, його творчий доробок, хронометраж, дату ефіру, назву теле- чи радіоканалу; інтернет-публікації (лише від редакцій ЗМІ, що офіційно зареєстровані); фотоматеріали (не менше ніж п'ять, розміром 15x21), об'єднані однією актуальною суспільно-політичною темою, потенційною для висвітлення в ЗМІ, та супроводжувані текстовками; творчу характеристику-рекомендацію редакції газети, журналу, телерадіокомпанії, інформаційного агентства або Спільки журналістів України;

ТВОРЧИЙ КОНКУРС ІЗ ЖУРНАЛІСТИКИ ЯК ФАХОВЕ ВИПРОБУВАННЯ ДЛЯ АБІТУРІЄНТІВ

дипломи, сертифікати, свідоцтва конкурсів юних кореспондентів, журналістських шкіл, турнірів, олімпіад.

До оцінювання приймають тільки одноосібні журналістські матеріали абітурієнтів, тобто ті, авторами чи ведучими яких є абітурієнти. Якщо матеріал був опублікований чи вийшов в ефір без підпису або під псевдонімом, керівник редакції чи ТРК повинен розшифрувати та засвідчити прізвище й ініціали автора. Усі перераховані матеріали (в окремій папці) слід подавати до приймальної комісії разом з іншими документами для вступу, але не менш ніж за 3 (три) дні до дати проведення творчого конкурсу. Аналізує результати випробування фахова комісія методом експертного оцінювання й колегіального ухвалення рішення (критерії оцінювання див. <http://www.cdu.edu.ua>). Результати оцінювання фіксують у протоколі.

Кількість та характер поданих матеріалів

№ з/п	Назва матеріалу	Видання, дата	Аналіз якості поданого матеріалу	К-сть балів

Наявність характеристик-рекомендацій

№ з/п	Назва медіаорганізації, що видала рекомендацію, прізвище та ініціали керівника	Наявність публікацій у зазначеному виданні	К-сть балів

Наявність фахових відзнак

№ з/п	Назва документа (грамота, сертифікат, диплом та ін.)	Назва фахового заходу	Призове місце	К-сть балів

На цьому етапі конкурсу абітурієнт повинен продемонструвати: уміння знаходити новини, добирати соціально значущі, цікаві факти; визначати характерні деталі; висвітлювати актуальні проблеми, формулювати аргументовані висновки; здатність самостійно та логічно міркувати; уміння грамотно, наочно, образно зображувати події, людей, факти, ситуації, явища; наявність жанрової своєрідності, рівень доказовості й аналітичності; достатньо тривалий термін співпраці із засобами масової інформації.

Запропонований варіант програми творчого конкурсу є, звичайно, дискусійним, потребує подальшого вдосконалення й осмислення, що свідчить про перспективність дослідження трудового потенціалу людини загалом, формування кадрового корпусу держави.

Список літератури

1. Алпеева Н. Н. Творческий конкурс как профильное испытание при поступлении на факультет журналистики [Электронный ресурс] / Наталья Николаевна Алпеева // Коммуникация в современном мире: материалы Всероссийской научно-практической конференции «Проблемы

- массовой коммуникации» 10-12 мая 2007 г. / под ред. проф. В. В. Тулупова. – Воронеж: Факультет журналистики ВГУ, 2007. – С. 3-5. – Режим доступа: http://www.jour.vsu.ru/edition/thesis/05_07.pdf.
2. Бодров В. А. Психология профессиональной пригодности: [учебное пособие для вузов] / Вячеслав Алексеевич Бодров. – М.: ПЕР СЭ, 2001. – 511 с.
  3. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения: [учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений] / Евгений Александрович Климов. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 304 с.
  4. Корольчук М. С. Теорія і практика професійного психологічного відбору: [навчальний посібник для студ. ВНЗ] / Микола Степанович Корольчук, Валентина Миколаївна Крайнюк. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 536 с.
  5. Кучеренко С. М. Определение психологической готовности личности к профессиональной деятельности: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / Сергей Михайлович Кучеренко ; Университет внутренних дел. – Харьков, 2000. – 20 с.
  6. Стеценко Н. М. Проблема відбору абітурієнтів до навчання у педагогічні заклади [Електронний ресурс] / Надія Миколаївна Стеценко. – Режим доступу: pedagogika.at.ua/_fr/11/stecenko_dopovi.doc.
  7. Татаурова-Осика Г. П. Технологія визначення професійної придатності та професійно важливих якостей особистості [Електронний ресурс] / Галина Петрівна Татаурова-Осика // Проблеми сучасної психології. – 2009. – Вип. 6. – Ч. 2. – Режим доступу: [www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspl/2009_6\(2\)/274-283.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspl/2009_6(2)/274-283.pdf).
  8. Хромов М. І. Визначення та оцінка профпридатності фахівців до роботи в різних сферах економічної та суспільної діяльності / Микола Іванович Хромов // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 2. – Т. 1. – С. 135-139.
  9. Абiтурiєнту 2011 року: 100 запитань – 100 вiдповiдей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/newstmp/2011/04_07/6/.

Бондаренко Т.Г. Творческий конкурс по журналистике как профильное испытание для абитуриентов // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – 2011. – Т.24 (63). – №4. Часть 1. – С.383-388.

Статья посвящена проблеме организации и проведения творческого конкурса по журналистике как профильного испытания для абитуриентов, в работе акцентируется внимание на необходимости унификации модели определения профессиональной пригодности будущего медиаработника, предлагается альтернативный вариант программы.

Ключевые слова: профессиональная пригодность, творческий конкурс, профильный экзамен, программа творческого конкурса.

Bondarenko T.G. Creative journalistic competition as the professional exam for entrants // Uchenye zapiski Tavricheskogo Natsionalnogo Universiteta im. V.I. Vernadskogo. Series «Filology. Social communicatios». – 2011. – V.24 (63). – №4. Part 1. – P.383-388.

This article dwells on the problem of organization of the creative competition in journalism as the professional test for entrants. The article analyzes the program of such competition and tells about the need to unify the model of professional suitability the future media specialist. The article contains an alternative variant of this program.

Key words: professional suitability, creative competition, professional test, program of creative competition.

Поступила до редакції 18.07.2011 р.